

1930'erne

Den første fortegnelse over årets udvalgte bøger bringes i *Bogvennen* Januar 1934, og det er foregående års bøger, der her bedømmes.

Komitéen forsøgte fra starten, at tilbagevise den siden jævnligt opdukkende kritik mod »æstetisk og bibliofili« med følgende bemærkning: »Man har ikke holdt sig til nogen bestemt Boggruppe og de bibliofile Luksustryk er kun repræsenteret med et enkelt Eksempel. Man finder imidlertid i Rækken et Par Arkitekturbøger Side om Side med en Haandbog og et Generalstabskort...« Om den skønlitterære forlagsproduktion udtales: »Bedømmelsesudvalget fremhæver Papirvalget som en Svaghed. Der er Tendens til at anvende løst, meget svært Papir, der gør Bogen tyk og giver den et oppustet Præg. Almindelige billige Romanserier, som f.Eks. den tyske Tauchnitz og de alm. kendte engelske og franske, findes sjældent herhjemme«.

Komitéens resumé af årets høst lyder således:

Det er glædeligt, at Gorki: *Min Barndom* ikke vækker den typografiske opsigt idag, som for 51 år siden. Som et led i FFb's propaganda for bedre bogarbejde har den siden præget den store forlagsproduktion, 197/126 mm, 1933.

X.

EN LØRDAG Morgen, ganske tidligt, steg jeg over i Petrovnas Gaard for at fange Dompapper; jeg laa længe paa Lur, men de rødspragledede, vigtige Fugle gik ikke i Fælden. Som for at drille mig med deres Farveskrud spaserede de om paa Sneens sølvblinkende Is-skorpe med komiske Hovednik, fløj omkring mellem Buskenes rimpudrede Fletværk og gyngede hist og her paa en tynd Kvist som levende Blomster, saa de blaa-lige Snekrystaller dryssede om dem. Dette Syn var saa herligt, at jeg ikke var ked af mit Uheld med Jagten; jeg havde aldrig været nogen rigtig lidenskabelig Fuglefænger, Oplevelserne under Fangsten optog mig langt mere end selve Resultatet: jeg elskede at kigge paa Smaaflugenes Færd og drømme dertil.

Hvor herligt var det ikke at sidde ganske ene i Skovbrynet foran de bølgende Snemarker og lytte til Fuglenes tonende Fløjt gennem Frostdagens krystalklare Øde — der hørt jeg ogsaa nu og da i det fjerne en bortsusende Troikas Bjeldeklang, denne den russiske Vinters vemodige Lærke . . .

En Gysen gennemfo'r mig, som jeg sad dér i Sneen; jeg følte pludselig, at mine Ører var ved at fryse af. Jeg tog Fælden og Burene, krøb over Gærdet til Bedstefars Have og skyndte mig ind. Porten til Gaden stod paa vid Gab, en Bonde af uhyre Vækst arbejdede med et Trespand og en stor Kalechslæde, der stod foran Huset.

Hestene dampede i Frosten, Bonden fløjtede muntert hen for sig — en Anelse gennemfo'r mig, og mit Hjerte skælvede.

—Hvem er kommet? — spurgte jeg.

Han vendte sig om imod mig, saa paa mig under sin Arm, sprang op paa Slædens Rand og sagde:

—Popen!

Naa — dette kom jo ikke mig ved; var det Popen, skulde han sikkert til en af Huslejerne.

—Hyp, mine Putter! raabte Bonden, fløjtede lystigt og berørte Hestene med Tømmerne; Hestene trak til og satte i et muntert Trav, og snart var Troikaen ude paa den aabne Mark; jeg saa længe efter den og lukkede saa Porten. Da jeg kom ind i det tomme Køkken, hørte jeg fra det tilstødende Værelse min Mors myndige Røst: —Hvad nu? — Skal jeg slaas ihjel?

Hastigt stillede jeg Burene fra mig og løb tilbage til Korridoren, hvor jeg stødte paa Bedstefar. Han greb mig ved Skulderen, stirrede paa mig med et vildt Blik og hvædede, kun med Møje undertrykkende et Skældsord. —Din Mor er kommet — gaa ind! Vent . . . Han rev saa heftigt i mig, at jeg næppe kunde holde mig paa Benene, saa stødte han mig hen imod Døren ind til Stuen med et barskt: — Gaa — gaa . . .

Jeg fløj mod den filtbeklædte Dør og kunde i min Febrilskhed ikke finde Klinken; med Hænder, der sitrede af Kulde og Spænding, famlede jeg omkring i alle Fugerne, fik endelig ganske stille aabnet Døren og blev staaende paa Tærskelen som blændet.

—Dér er han jo! raabte min Moder. —Du Milde, hvor han er blevet stor! — Naa — kender du mig? Men hvordan er det dog, I klæder ham? Nej, det er dog for . . . Og hans Ører er frosset helt hvide! Kom rask med lidt Gaasefedt, Mama . . .

P A R K E R

La Solitude
des environs de la Côte de l'Estuaire

høeste bagde, et par smukt indrettede gæsteværelser. »Dette gik her en ganske behagelig

Overraskelse, og man finder sig ret vel i den rolige Esauvshof, siger Melchior, der dog ellers
for reiserestauranten i
Lillefærder den slagne base som «efficient Caputeller». Langere borte, paa bakkethalmen ind
med land, har DET KINESISKE LYSTHUS sin plads, en lille, vakkert
bygget bindingsværkbygning med et papagedemotiv. Og endnu længere borte, paa den højeste

bakkepaa nord for havet, ligger ogsaa paa kanten af den brede klitstrøket DET NORSKE
HUS, der udmønt præsenterer sig som et strøklint, klækkeligt Sjællands af ret spinkelt

fyretømmer, hvortil der ligger sig en bindingsværks trærdig, men et grundtrækket bliver en gen-
nemsket den skærsnitte
lygelige i mindre format af selve stillet, ogsaa her er der moderne udtrykte gæsteværelser.
Aptener ikke nævnes i
reiserestauranten, som
Naturglede var det egentlige emne for det maaltid, men de fortrinsvis ikke yndelige

af den vide udbygd med søer, og haven var i det hele rig paa søldejer. Tydelig for hoveftyping
og kender forte gæstene i forskellige kroninger over de små bøg, fyr, græs og kær-
stæver bevandede bakker til et smukt blomsterparti, som Calcuttas gemmelde lod anlægge

til ved klittens skraaning
Havestensens er en herredoms, men i den skovbevandede
GRATEDAL stier en stenslette, som den galeste udførelse lod rejse paa sin kuestras
P A R K E R De
ydligere paa den forstaaede kalkstensafledt liden ENDROY CHERIS DE LISE,
og det i smukt indfældede marmorrelief, der henføres til Grotto, kan trøds stensens forviling

tyde Elles attendent ley Lear søer. En af de gamle tegninger paa Liselund,
P A R K E R at
La Solitude dens som den Promenade de la Côte, illustreret, af Grottoen ikke har været

begyret, den afholder fru Lisa, som sidder fordybet i en bog nær Grottoensomstet. For

hvemst vandrede skifter mærkt til, græner udgives i høje tone. »Fra dette sted glimter den skønne

retnings liden. Taler Ellet overraskende i Mølle, og lever Høstrensens overvækkelige Plads glæde

Skiltene beklægt form. I skov Vag alimter man herfra den Rågen med sine Klinter i Lyden.

Oppe fra den mellem Grottoens og den egentlige have kængende LISERHØJ, hvor Calcutta

havde begyret til opførsel som bygning, efter sigende stiftet hofstet LISERHØJ, var der en pragtfuld

udbygd over haven og høist fald til havet og til Sverige, og ved Liselunds Ind, hvor havens

vande bagvede af strommen med ad klittens smule liden, har ikke lidt af RÅFFERI, til

hvis smønstret Calcutta har gjort forvirketlige studier, men ogsaa en udbygning.

»E SELVBERE. Stedets smukke Mølle de fra havens søer og i den til søer, og

men lidt som en oppe der drømt sig at have været skægt skal mellem park og skov.

Stængende bage eller halve begæret anlægges, og liden Mølle glæde de aflytende promenade-

grube smørligt over i skovstierne som liden Røstebakke, som gæstene »E GRAND

VALLON AVEC SES CHUTES D'EAU, saande de af klittens fald med til Lyden.

Gæstene af de høit, der dører klittens, liden bakken og til havet, og her udbygning stængende

en anden liden, som paa kortet fra 1711 kaldes Høst Havens liden, saandede der den dannede

høst VANDFALD, »de saandede den overens, som efter Høst i »de gamle saandede. »Der

og træpper, der ogsaa liden til Høstvedet og gæstene en gammel begæret med kærsteds stem-

mer saandede høit og til Liselund, liden bage vedens og dannede udbygning til de forvirkelige byg-

ninger og søerudgader. Men smørlige bagevede liden har mærkt til de RØDHEJSTED P A R K E R at

ved klittens fald og fremkaldte, at det var indrettet med et smukt indfældelsesmønstre, men

med en kane kande skaffe sig søret og kaldt vand efter sønde. Men de smørlige sølde

bagvedes over selve dalen og dens andre marktheder, liden mindst over »E FORT

NORVEGIEN, den kande her over »de saandede den overens. Melchior priser i sine

»Ungdomsindtrykke: sømligt disse »Aning, hvor Kæmten virkelig har forvirket Liselund,

og sønderer sømlig »Men, der i liden skønlige Høst liden til Klipper, og sønderer man

har et sønderer skænt Nedsy til den kærsteds Strøm, der liden i Faldet af store Kæmten

og i store Alimter liden styrer og i den dyde, liden Kliff». Man liden mærkt til de to

der var sømlig paa skæntens, et søer og sønder, hvis betydning ikke kendes, og et søndt, søndt

langer sønde stændt, liden liden liden liden, det egentlige KLINTKORS, »de gamle

steds, som var sømlig til søndering som en tre skærligt, der har i visse sønder sønder

liden til i den dyde søer, sønderer paa et lidenklid til sønderer sønder sønder sønder sønder

overens sønderer, liden forvirketlige indfælding kan sønderer sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

liden sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder sønder

Liselund, tilrettelagt af arkitekt Aage Refn i 1918 med et lige så ekstremt let satsbillede som Bindsbøll fra 1943 var tungt. (Se side 36). En søgen efter stilen talte mere end læseligheden 300/165 mm.

»Den danske Bogproduktion kan opvise ret mange ret tilfredsstillende Arbejder, men forholdsvis sjældent noget, der hæver sig over det pæne eller jævnt almindelige« – og dog lykkedes det at præsentere et højst betydningsfuldt udvalg. Der er ikke ringeste grund til at betragte resultatet gennem nostalgisens briller for at erkende dette. Indenfor alle grupper træffes på arbejder, der blev forbilledlige.

Den velanbragte kritik af romanproduktionen var ikke kun konstruktiv, men tillige kreativ, idet komitéen selv viste, hvordan det skulle gøres. Det skete i samarbejde med to så fine bogmestre som forlæggeren Henrik Koppel og bogbinderen August Sandgreen. Resultatet blev Maxim Gorki: *Min Barndom*. Så ualmindelig smuk kunne den almindelige bog laves. Den kunne endda opstå uden for denne skaberkreds med Behrends og Topsøe Jensens: *H. C. Andersen, Brevveksling med Edvard og Henriette Collin*.

Det er også i disse år arkitekterne, tager afstand fra deres nyklassicistiske svinkeærinder. Mest be-

Bevillingen gives, præciseres det udtrykkeligt, at Reparationsarbejdet i det hele skal udføres under Akademiens Bestyrelses, altså på den af C. F. Hansen foreslåede Maade Det er ogsaa hans Profil, men grundet paa Christen i Arkitekten Det var selvfølgelig først en praktisk Forudsætning, at Udførelsen skete under Ledelse af Hornbech, blot denne havde Bølg paa Charlottenborg, medens C. F. Hansen havde paa Prinsens Pale.

Hornbechs Overlæg af 20. Marts 1827 giver god Besked om, hvad det blev udført i Forten blev der under Loftet indlagt to dobbelte og to enkelte Dørsere og deraf forskallet til Gipsning. Loftet blev glat afsluttet. Gipsmester trukket og Gipsornamenter opsat, til de sidste var omkring 120 Rdl. Væggene i Forten blev glat pudset, til Døds med Kunst. De to gamle Træpær i Forten blev borttaget og to nye opsat paa den Maade som de nu er indlagte i Sidsgangene. To nye Bænke med Konsoletter blev opstillet i Forten, og der blev lavet en ny sammensættet Parti af Gaderne med Vindue over. Der blev sat en ny Træpær til Nedgang i Kælderen under Eckersbergs Lejlighed syd for Forten.

På den store Hovedtrappe blev det gamle Tapetfuld nedtaget og Loftet i alle tre Etager beklædt med nyt sammensættet og af kette Præst. De gamle Gæmger blev derfor opsat paan.

I Arkitekten blev først de gamle Bænktræder og Pibebekendringer nedtaget, ligeledes Loftet med dens Plafondsmaaler og forgyldte Luster. Loftet skulde derfor søres og pudses efter den foretagne Tegning. Ornamentere opsattes og Gipsmester trukkes. Det viste og indlærd, da Loftet var taget ned, at Bjælkerne var sunkne 5/8 Tommer i Midten. Hornbech blev derfor nødt til at lade 3 Tom. Planker sætte paa Siderne for at styrke Bjælkerne og lægge et nyt Loft ovenpå det gamle, der var nu mandskudt, at den mindste Bølg vilde labe oppe og beklædte Gipsdækket. De Ornamente, som der er Tale om, maatte være Konterner, som er fastgjort i Loftet, der er malet som et Kæmpebillede.

Paa Gallerierne blev der opsat to nye Bænktræder, hvor 15 Ales længe med 90 Bænktræder. Der var altså en kun Gallerier paa Salens Endevægge, som ogsaa Billeder fra den følgende Tid vises, og man har Indtryk af, at Gallerierne paa Langsiderne har været nedtaget tidligere. Der blev lavet 92 Ales ny Arkadivær, 18 Tommer højt, med såkaldte «Gilder» og Både, og den gamle Arkadivær blev opsat som Hovedgangens. Vinduerne fik nye Chambresler og Rammer til store Ruder.

De fire Døre i Salens Endevægge, som indtil havde været lukkede, blev nu forandret således, at der blev udsøgt til større Døre paa den Side, som vender mod mod Salen, og her blev indsat dobbelte Døre med 10 Fyldinger, medens der udsøgt blev sat nye enkelte Døre med to Fyldinger. Væggene blev udsøgt og pudset. Puden blev glat afsluttet.

C. F. Hansen blev i Foråret 1827 som Direktør af Eckersberg, men det har for første Gange været uden Betydning, da Overretten er givet i Mars, altså i Hansens Dødsbrev, og Tingsproppen forlæst færdig. Af disse er kun en uanset Tegning til Fortrammet bevaret; men man har adskillige Billeder af Arkitekten fra den nærmest følgende Tid, som vises, hvorledes den nu teg og ud. En Beskrivelse indtager et Billede af Arkitektmesteren Ditlev Martens, som hænger paa Thorvaldsens Museum. Det giver et mere fuldstændigt Billede af Salens end de andre, men det stemmer ikke med, hvad vi ellers ved om dens Ordning. Paa Martens' Billeder ser man Plasteret med forgyldte Kapitæler, og under Loftet er Alexanderfrons opsat på en ubegrænset Maade, hældende ubesat fremad og dækkende Ovenrummet. Na man det tegner i Betragtning af Martens' i 1823 mistet sit Indblik og først kom tilbage mange Aar efter, 1835. Han kan altså ikke have set Salen efter Ordningen, han har kun hørt noget derom og har måske villet glæde Thorvaldsen ved at gøre den lidt mere prægtig end den virkelig var. Han har dog den maattet arbejde efter sine

21. Ditlev Martens' Arkitektens Thorvaldsens Museum.

* Eckersbergs Kæmpe Brevet. NR. 101 og 102. Akademiets Brevkiste. NR. VI, 4.

* Salen har som bekendt to Etager. Maade og navn her og til Loftet. Se den her, Høstskriftet, 120 Rdl. til Skulpturens i Arkitekten.

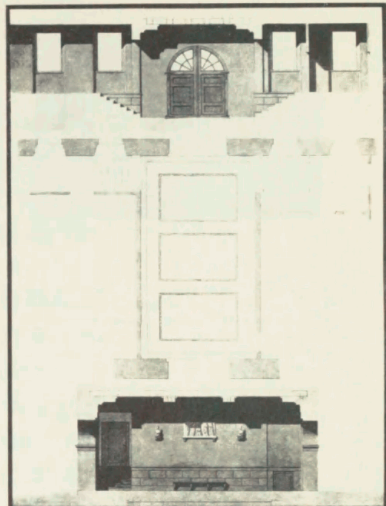
22. Det gamle Etage af Arkitekten. Kjøbenhavns Museum.

* I Nordens Museum. Arkiv. Tegningen er malet af Kjøb. (A. 20.)

* Hans Ditlev Christen Martens, balt i Kjøb. (178) det samme 1828.

* Ordningen af Billeder af Johan Eiler v. 1827.

* Præst og under Gæmgerne.

23. Tegning til Ordningen af Hovedparten, Nordens Museum. Arkiv.

tegne Tegningen af den gamle Sal og har vel ikke villet udrudere Pibestruen, som han kendte. Det faldt Konstituet og er ogsaa oprigtigt præcis som et virkeligt.

I 1832 fik Akademiet endelig fuld Raadighed over Charlottenborg, blot i Overensstemmelse, som havde faaet en ny Lovsaad byttet i den hollandske Hæve, afsluttet Fortængen. Politisk er allerede tidligere flyttet til 1810. Der blev bevilliget 78 Rdl. Studier til Indretning af Fortængen, som paa denne Tid kaldtes «det akademiske Forelesningsverden», og til flere andre Forbedringer. Arbejdet blev udført efter

kendt blandt disse stilforsøge er *Liselund* af Louis Bobé m.fl. Dens tilrettelægger var arkitekten Aage Rafn, der mange år senere og langt ind i funktionalismen, blev en af fædrene til Københavns Politigård.

Tredivernes saglighed forenet med engelsk og Steen Eiler Rasmussens mådehold førte til Kunstindustrimuseets udsendelse af *Britisk Brugskunst*.

Frederik Weilbach: *Charlottenborg* kan også opfattes som et svar på Liselundbogen på trods af, at bogens disposition med bred tekstspalte og smal kommentarspalte var en arv fra forgængeren. For tilrettelæggelsen stod de to arkitekter Ib Andersen, som siden blev den højt skattede tegner og Viggo Møller-Jensen.

Sikker Hansen optræder med den måske lidt voksne børnebog Joh. V. Jensen: *Mammut Bogen*, medens Ungermann med *Onkel Færdssignal* indtager børnene i vores alles forbavelse over dette nyopdagede gadefænomen. Det var en fornyelse i børnebøger efter den lange pause siden Louis Moes

Charlottenborg-bogen blev i »Bogvennen« 1934 anmeldt af Sigurd Swane under overskriften »Ny Bog-Type«. Udgivelsen var foreslået af arkitekt Kai Gottlob, Aage Marcus og Steen Eiler Rasmussen og tilrettelagt af arkitekterne Ib Andersen og Viggo Møller-Jensen. »Det nye« var en effektivisering af den notekolonne, som allerede var lanceret i *Liselund-bogen* 1918 og videreført af Steen Eiler Rasmussen i 1931 i *Parkpolitik og i Sogn og Købstad. Charlottenborg*: 377/253 mm, 1933.

illustrerede børnesange omkring hundredeskiftet.

En der tilhørte arkitekternes kreds var Vilhelm Wanscher, der dette år fremhæves for *Artes II*, vel nok en af de fornemste periodiske publikationer vi har oplevet, men rigtig karakteriseret ved komitéens bemærkning: »Smukt opsat Værk i lidt ældre Manér«. Han nåede aldrig til klassicismen, men var i bund og grund barok; hvor foreliggende illustrationsmateriale ikke slog til, gik han selv i gang med røpjen i arkitekturskitser, der stod så godt til hans djærve skriftvalg, Plantin.

En ung grafiker dukker op i bogverdenen efter at have udstillet i Kunsthallen på Købmagergade. Det er Povl Christensen. Hans *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog* kommer med i første udvælgelse.

Skade af Ib Andersen endnu kun forsøgte sig i sine første bogomslag, ellers kunne man med denne udvælgelse ikke have ønsket sig en fornemmere start end disse diametrale: Povl Christensen og Ib

Med middelalderens skrivedskab, røpjen, tegnede »fynboerne«, først og fremmest Fritz Syberg, med stor sikkerhed. Den var dog i sin tid sjældent benyttet til så præcise arkitekturtegninger som i Vilh. Wanschers *Antikken*, 320/199 mm, 1936.

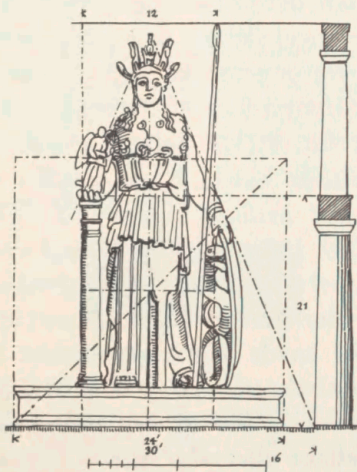
122

skaaret paa Endene; den skulde være adskilligt bredere, hvilket Sporene af den virkelige Basis i Parthenon viser, men der er iøvrigt ingen- somhelst Grund til at tvivle paa Korrektheden af Figuren Proportioner eller Former. Naar vi indskriver Figuren i et Diagram af Templet, ses det klart, at den har en meget simpel Geometri, idet den bliver indskrevet i et Trekvadrat-System med 12 Fods Side, og tillige indskrevet i en Trekant, hvis Basis er Skibets Bredde, 30 Fod. Den perspektiviske Forkortning opfeer vilde gøre de øvre Former mindre, hvorfor disse er modelleret relativt store. Statuen var saa høj, at den skulde ses ligesom i Alsatser, der deler Højden rhythmisk; hver Legems- halvdel skulde have sin Rhythmus. Athena er kommet fra vor højre Side og vender sig fremad, idet hendes højre Haand ligger paa Sejlen; de to Halvdele af Statuen faar derved en forskellig Rhythmus i Højde- delene. Der er baade Bevægelse og Ro i Figuren; den skaber og levendegør sit eget arkitektoniske Rumfang. Den var belyst alene ved Reflekser fra Gulvet, og man kunde nærme sig den fra 17 Meters Af- stand indtil en Aftand, der var lig dens egen Højde. — Denne geo- metriske og optiske Beregning af Statuens Virkning i Rummet var kendt, thi den byzantinske Forfatter Treztes giver en Historie om Phidias' Vædekamp med Alkamenes, hvilket formodentlig sigter til Modstæ- ningen mellem Alkamenes' Athenaligur i Parthenons Østgavl „ovenpaa de høje Sejler“, og Phidias' Athena i det indre; Alkamenes, siger Treztes, blev uddet, fordi han ikke vidste, at Tingene formindsktes i Højden, medens Phidias gjorde sin Athena-Statue Træk dobbelt tydelige, fordi han var οὐρανοῦ τελευτῆ καὶ γωνιογράφος [en dygtig Optiker og Geo- meter] (1).

Phidias havde i Følge Plutarchos, der synes at være godt underrettet, en ledende Stilling med Athens Byggeforetagender under Perikles. — οὐρανοῦ τελευτῆ καὶ γωνιογράφος ἢ οὐρανοῦ (Perikles) Φειδίας, idet han formodentlig var statsansat, saaledes som det kendes fra en noget

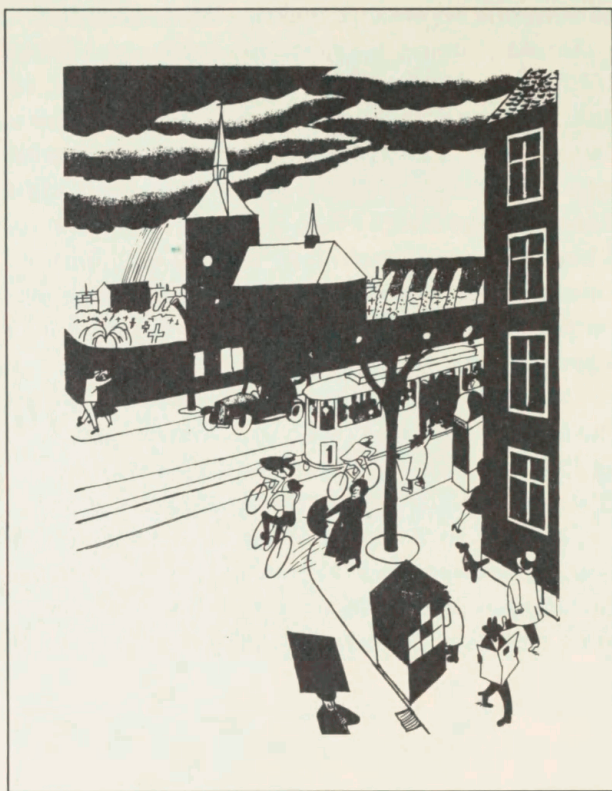
ἀφαιρησέναι. Man har forsøgt at rette Fejlen ved Tilføjelesen af ἑστῆτο foran χείρῃ; men den rigtige Læsemaade er snarere: καὶ Νικηφόρῃ ἑστῆτο ἢ κατασκευῆσθαι ἐν δεξιῇ χείρῃ ἑστῆτο, hvortil vi har en Pa- rallel i Beskrivelsen af Zeus-Statuen i Olympia (V, 1, 1): ἐν μεν δεξιῇ τῇ δεξιῇ ἔκειτο Νικηφόρῃ.

(1) Chludenes VIII, 347. — Se om de optiske Variationer „Architekturens Historie“ I, 316 og „Grækernes Syn paa Kunst“ S. 121.

VARVAKEION-STATUETTEN INDSKREVET I PARTHENONS CELLA.

Mon 30'ernes børnebog ikke også var et resultat af den russiske revolution – den samfundsorienterede billedbog? Ungermann fulgte ihvertfald denne idé med *Onkel Færdselssignal*. Siden blev hans »Palle alene i verden« en sovjetisk bestseller, 1933.

Omslag af Ungermann, 1933.

Andersen, der på hver sin vis er så danske, hvis man tør sige noget sådant, men tillige som bogkunstnere blandt vor generations bedste europæiske, hvorefter forfatteren ikke tør bevæge sig længere ud i en beskrivelse, der kan opfattes som chauvinisme!

Komiteén havde tillige »mod« til at udvælge *Geodætisk Instituts Generalstabskort. Danmark i 1:100.000. I: Det nordlige Jylland – en fremragende udført, hel speciel form for kommunikation.*

For yderligere at lægge afstand til den æstetiske bibliofili havde komiteén udvalgt *Haandbog for Bygningsindustrien*, et endnu levende, men tungt standardværk. Det er nok ikke valgt for hverken typografiske eller autotypiske dyder, men i beundring over, at et så vældigt stof, som byggeindustriens vareudbud forenet med teknisk opslagsstof kan gøres let tilgængeligt på de 584 sider.

Ja – så sandelig var det en god høst, som vi gennem det følgende halvsekel til tider har haft svært ved at gennemføre med samme udbytte.

Selmars Typografi

Haandbog i Sattisteknik

Papklub for Boghaandværk - København 1938

Foruden Thejls: *Asymmetri i Typografi* var *Selmars Typografi* vigtigste impuls for den nye danske saglighed.

Povl Christensen – Blicher; en stærkere forening af billed og sprog kan vel næppe tænkes. For Povl Christensen er det en helhedsopfattelse såvel sanset i satsbilledet, den tunge Genssch, som i træsnittet. *En Landsbydegns Dagbog*, 186/125, 1933.

Udvalget i 1930'erne følger stort set disse spor. Et overordentligt fint og krævende stykke arbejde præsteres med Merete Bodelsen: *Karl Madsen. Bibliografi* (1939) i samarbejde med Volmer Nordlunde. Den udkommer på Fischers Forlag, der også står for Pär Lagerkvist: *Det evige Smil* (1939) tilrettelagt af Viggo Naae. Hermed markeres en ny form for skønlitterær forlagsproduktion, hvor forlaget gennem det følgende årti tegner sin egen typografiske profil. Vilhelm Wanscher fremhæves igen gennem det store værk: *Antiken* (1935) en forunderlig typografisk enhed, hvor kun rørpennen gengiver de klassiske værker.

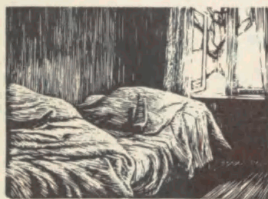
Steen Eiler Rasmussen udgiver i 1935: *Billedbog fra en Kinarejse* i dagbogsform, og derfor udelukkende sat i Baskerville kursiv. Ideen er klar nok; omend det store opbud af kursiv gør bogen lidt tung læselig. Dog opnåes som hos Wanscher en smuk forening af tekst og tegning med illustrationer, der for begge bøgernes vedkommende er baseret på rejse-skitser.

Samme homogenitet kendetegner *Frederiksberg*

gang jeg hører hans Stemme. Min Samvittighed fordømmer mig, og gjør mig til Cujon. Anger og Frygt har saaledes betaget mig, at Kjærlighed og Jalousie var reent forjaget af mit Bryst. Ak! Gid jeg var femten Mile under Jorden!

Thiele, den 14de April 1713.

JENS har været her. Han kom i Nat ind i mit Kammer, for at høre, hvorledes her stod til. Han var som et drukken Menneske, græd og bandte imellem hinanden. »Røb ikke, at jeg har været her, sagde han idet han gik: ellers er Du et dødsens Menneske!« Han skulde vist holde Ord; jeg skal nok vogte mig. Men hvad mon han egentlig vil? han veed det vel ikke selv.

Thiele, den 17de April 1713.

Den unge Frøken er bortel inat er hun echapperet ud af et Vindue. Jens har sikkert været her og hentet

38

hende, for En har ved Midnatstid mødt to Personer paa een Hest, men formedelst Mørket kunde han ikke see, om de Begge vare Mandspersoner. Det var paa Viborgveien, og vi har været ude hver Mand hele Dagen for at lede. Vi ere komne tilbage uden at finde dem. Jeg fik Nys om, at de vare komne over Skiern Broe, men jeg skal vel tage mig vare for at komme dem nær. Ak! ak! den Verden, vi leve il Min arme Herrel! Han tager vist sin Dod derover. Han ligger, og intet Menneske maae komme til ham.

Thiele, den 20de April 1713.

IDAG blev jeg kaldet til naadig Herren. Ak! Du milde Frelser! Hvor bleg og henfalden han var! Han lever ikke, det kunde jeg grandgivelig see. »Morten! sagde han, da jeg traadte ind: er det Dig? Kom hid til mig!« Saasnart jeg hørte hans Stemme, brast jeg i Graad. For var det, som om han talte ud af en Tønde, og naar han raabte ud af den store Dør: »Morten! kom med Hundene!« Saa var det som Gaarden skulde falde, og Høns og Ænder fløi forskrækkede omkring. Men nu talte han saa sagte, saa mat, at mit Hjerte var færdigt at briste. »Morten! sagde han: har Du ingen Snep-

39

Oluf Poin

Stigning Didrichsens Digt minder os om, at Slottet en Gang var en levende Virkelighed med både Øjne og Ører og at dens fine Placering paa den nøgne Bakketop var en Gensjættelse af Frederik den Fjerde og hans moderne indvilligede Arkitekter.

Nogen stor Poet var Didrichsen ikke. Hans Digt hæver sig ikke over den danske Barsktheds lave, kunstneriske Grænsemærke. Ved sin særs Blanding af dramatisk Naturalisme og filologisk-pædagogisk Aristoteli-

Et af tegningerne paa Frederiksberg Slotet under den sidste, berømte og gennem Tid i sin skikkelse H. P. Hvidts »Høvedsindlægge« - efter sine Tegninger.

værst det sig som en Udbyer af Kingos Repræsentationsmønstre. Den har nu lært og fremmet kulturhistorisk Interesse ved de Oplysninger, Forskæren kan læse ud af den om Slottet og Haven. For saa vidt kan man

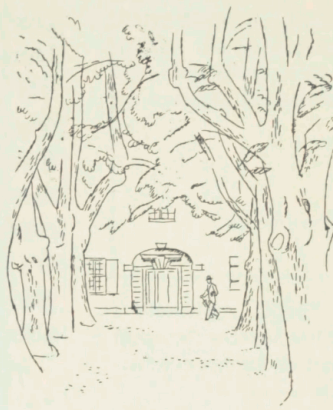
sig, at Forten har naart det Maal, han sigtede mod, at »Eftermandene maa kunne finde een Underretning ved det ringe Skjalder-Straaer.

Efter dens første, indige Strøvgang bliver det i Stigningen stille om Frederiksberg Slot. Emnet har tabt sin Aktualitet, nu da det opnaa paa Rens var konstrueret, at Slottet og Haven eksisterede. Den fuldstandige Ombygning i 1707 og Tilbygningens af Støtgaardens runde Sølelle (1737), hvorved *Huset Frederiksberg* først bliver til *Frederiksberg Slot*, en samlet, kunstnerisk Komposition, paa en Gang lusem og yndefuld, har ikke været Lejlighed nok for Tiden. Digtere til paa ny at bevæge Slottet. Poetsen, var ikke kunstnerisk saa lusemærkende. Det er stadig Kunstneren, der beholder Opmærksomheden paa Slottet. I danske og tyske Fødselsdagsdigte til Frederik den Fjerde Dronning, Louise, nævnes aaledes nu og da Frederiksberg, naar Dagen fejres ude paa Slottet.

Da Højesteret for første Gang sættes paa Frederiksberg Slot 1726, giver det Joachim Winlands, Justitssekretær i Højesteret, Anledning til at meddele sine »Alter-undersøgnings Tanker derom i et Digt, der især har Interesse ved de Træk, det medfører om Christen den Tredte paa Prinsens Gaard og om Valby Bakke, før Slottet blev bragt. Hermed favesinder i Virkeligheden Frederiksberg og Frederiksberg Have af den poetiske Literatur indtil Ophængsløbet.

Men Tiden gaar sin Gang over Haven og dens Træs. Umærkeligt vokser Planteslanger og tette og kedelige Vi kan følge dens Vækst i topografiske Værker fra Aarhundredets Midte som Thorabes tidligere nævnte »Danske Vildtvaer og Paa-

Frederiksberg Have i Literaturten

Oluf Poin. 122. Været og Vildet i Ophængsløbet og Rensindlægge.

32

33

Have (1935) i Else Sadolins lette streg. Samme år udkommer Hans Hvass: *Dyrene derude* med Sikker Hansens stærke, næsten plakagtige dyreglimt. Salto repræsenteres samme år ved *Fugleskyen*, hvor den expressionistiske styrke videreføres fra det fornemme kunsttidsskrift *Klingen*, der udkom 1. årg. 1917-18, 2. årg. 1919-20, 3. årg. 1920-21.

De nye saglige signaler, først og fremmest fra Tyskland, synes ikke at slå igennem i dette tiår. De præsenteres i modereret form gennem den i 1938 udvalgte *Selmars Typografi, Haandbog i Satsteknik* udsendt af Fagskolen for Boghaandværk. Året før udkom oversættelsen af Jan Tschicholds *Funktionel Typografi*, der dog ikke blev udvalgt.

Ligesom arkitekterne forsigtigt modtog strømningerne fra Bauhaus, medens den populariserede »funkis« fortrinsvis fik udtryk i natborde og kaktushylder, således var den danske bogverden trods alt i besiddelse af den del common sense, der gjorde at resultaterne ikke blev så radikale, at de i et længere kulturperspektiv blev begrænset til en demonstrativ parentes, som mange tyske arbejder i denne periode. Førte det samtidig til en overdreven forsigtighed, som antydet af den store svenske bogmand Anders Billow, der anmelder udvalget af danske

Frederiksberg Have er en henrivende bog, hvis ikke udtrykket anfægter den kunstneriske tilforladelighed. Uden at forfalde til stilimitation gengiver bogen den specielle frederiksbergske stemning i skrift, udstyr og ikke mindst i Sadolins tegninger, 208/138 mm, 1935.

Når der ses bort fra Picasos Guernica over 40'ernes spisebord, må Sikker Hansen nok betragtes, som halvseklets populæreste kunstner. Bred, folkelig kunst der blev meget dansk trods klare signaler fra sovjetiske plakater.

Dyrene derude – en vittig grafisk beskrivelse af dyrenes forsvindingsevne, 192/126 mm, 1935.

Sadolin var tillige en af de første, måske den første, der gav de nyeste typografiske idéer et fulgyldigt kunstnerisk udtryk gennem sin tilrettelægning af *Bogvennen's* nye serie.

bøger fra 1935: »Det är påfallande som den grafiska industrien lika lite i Danmark, som i den övriga Norden förfogar över vad jag kanske får lov at kalla bokarkitekter. I de fleste fall tycks det mig som en boks utseende voro resultatet av et kommittearbejde, som slutat med en försiktig kompromis, där sällan det hela, men ofta någon enstaka detalj bär spår av en starkare vilje«.

Det er samtidig morsomt at læse Jørn Rubows anmeldelse af samme årgang svenske udvalgte bøger: »Svenskernes Bøger virker paa en Dansker som noget forbavsende fremmedartet, men tillige respektindgydende. Det er vist nok svært at finde en grim svensk Bog, alting er dygtigt gjort, og hele Produktionen har »Ansigt« i næsten højere Grad en nogen anden Nations. Alligevel savner man et eller andet, og jeg tror det er Ydmyghed hos Bogtrykkeren. Han er lidt for tilbøjelig til at føre sig som suveræn Kunstner i stedet for Læserens Tjener. Man mærker maaske, at jeg tager Morison i Haanden . . .«.

Set på 50 års afstand kan dog fastslås en høj kvalitet over dette tiårs danske bogarbejder. De er kun i ringe grad mærket af det lammende kompro-

Fra et andet af Træerne lyder en hurtig Banken gentaget flere Gange. Det er Flaggspættens, der er ved at søge efter Insekter og Larver. Den sidder med sin korte Støttehale presset ind mod Træet og arbejder for fuld Kraft, strækker Halsen i Vejret og hamrer Næbbet ind mod Stammen. Den danner det ene kraterformede Hul ved Siden af det andet, indtil Barken tilslut er helt kop-arret af lutter Spættehuller.

Saa flyver den afsted i Bølgeflugt til et andet Træ og hæfter sig fast igen med sine solide Klæber. I raske Sæt klatrer den op ad Stammen og banker undervejs paa Barken. Men der er aabenbart ikke Bid, for den flyver straks efter videre.

Der er noget som kribler og krabler paa Benene af os. Mens vi har fulgt den arbejdende Spætte, er vi havnet lige paa en Myrveje. Arbejds-travle Skovmyrer iler afsted til og fra Tuen, ikke saa mange som midt paa Sommeren, men i Tusindvis alligevel. Nogle skal ud for at malke Honningdug i Bladlusekolonierne, andre kommer hjem til den meter-høje Tue med Grannaale mellem Kindbakterne. Der er een, som arbejder sig baglæns afsted mod Boet med en død Flue, meget større end den selv. Et andet Sted har en hel Flok Myrer bidt sig fast i en blaa Skarnbasse; de hænger fast med Bidetangen overalt i Billens bløde Led. Skarnbassen prøver at slippe fri for Angriberne, men falder omkuld med alle seks Ben roende ud i Luften. Bevægelserne bliver langsommere og langsommere og standser tilslut helt. Myrreften har gjort sin Virkning.

Vi grider let henover Tuens Naale og holder et Øjeblik Haandfladen i fingerbrede Afstand fra Overfladen med det Resultat, at den kommer til at lugte syrligt omtrent som Eddike. Myrerne har løftet sig op paa

100

Benene, bøjlet Bagkroppen frem og sprøjet Myrresyre mod Urostifteren. Hele Tuen er stiftet af en enkelt Myrrehun, som afsluttede sin Bryllupsrejse paa denne Plet. Hun samlede til Rede i et mørnet Træstød, lagde Æg og passede Pupper, til Afkommet kunde begynde at tage fat. Snart

101

mis, som Bülow synes at opleve. De bedste har den tidløse kvalitet, som der vel skal en generations afstand til at erkende.

Kvaliteten hænger nok sammen med, at det var i netop dette tiår principperne for den moderne bog blev fastslået. Det har næppe stået komitéen helt klart, ej heller årsagerne hertil.

Det har spillet en meget stor rolle, at de kommende bogtrykkere fik en solid håndværksmæssig uddannelse på fagskolen under ledelse af Christian Petersen, medlem af Grafisk Cirkel.

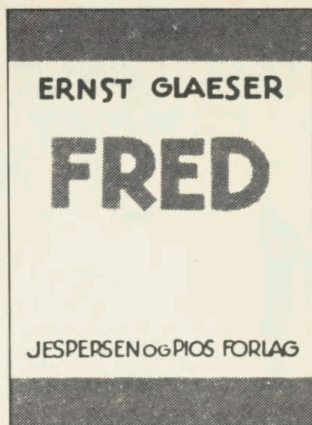
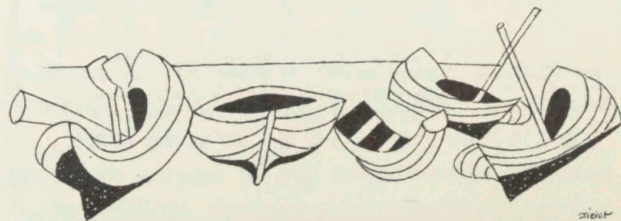
»Grafisk Cirkel« har også haft betydning for den faglige inderkreds. Det var en studiegruppe bestående af 12 yngre fagfolk, der bl.a. talte navne som Naae, Thejls og Wantzin. Cirklen arbejdede gennem intern trykkerivirksomhed til fælles bedste, men kom dog frem i offentligheden bl.a. med storværket *Den spirende stil* til Axel Salto i 1949.

En lignende, måske endnu mere eksklusiv trykkercirkel, var »Hjulet« omkring bogbinder August Sandgreen.

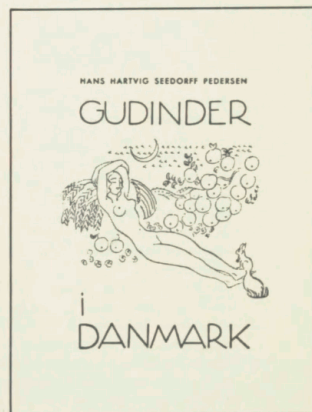
Arkitekterne kommer i disse år for alvor med som bogtilrettelæggere. Det var så klart funktionalismen, der styrede deres layouts, men med danske toner, som i de samme års bedste arkitektur.

Endelig var bogen genstand for en særlig offentlig opmærksomhed. En meget større kreds af kulturpersonligheder end idag beskæftigede sig med bogens udformning, fra Kunstindustrimuseets stærkt engagerede direktør, Erik Zahle, der i 1933 blev formand for Forening for Boghaandværk og til pressens skarpeste pen, Kai Friis Møller, der også selv mestrede bogkunsten.

Det var et årti fuld af grøde.

Axel Nygaard præsterede i 20'erne Nordens bedste illustrationer til *Fredmanns Epistler* i nutidsgustavianisme; samme kunster, der med største forståelse har skildret vore klassicistiske kvarterer – men det var også ham, der skabte de mest tidssansende omslag til 20'erne og 30'ernes typiske emigrantlitteratur i egen formet fed grotesk, der kunne blive til sprød klassicisme, når opgaven bød det, som til Seedorfs gudinde, i. u.

Vignet af Mogens Zieler fra Isak Dinesen: *Syv fantastiske fortællinger*, 1935.

OG BOGKUNSTNERE

Udstillede bøger fra 30'erne

De anførte data for udstillede værker følger i princippet teksterne i katalogerne over de udvalgte bøger. Disse er de første år ret kortfattede.

Bertil Malmberg: *Åke og hans verden* nåede aldrig komitéens bord. Eksempel på hvor varieret tegningen kan integreres i teksten, når Adolf Hallmann er kunstneren. 240/60 mm, 1937, Gyldendal, i.u.

IKKE ILLUSTRERET SKØNLITTERATUR

Maxim Gorki: *Min barndom*.

Forlag: Henrik Koppels forlag (1933). Tilrettelægning: August Sandgreen.

Pär Lagerkvist: *Det evige smil*.

Forlag: Fischers Forlag (1939). Tilrettelægning: Viggo Naae. Bogtryk: Vald. Petersen

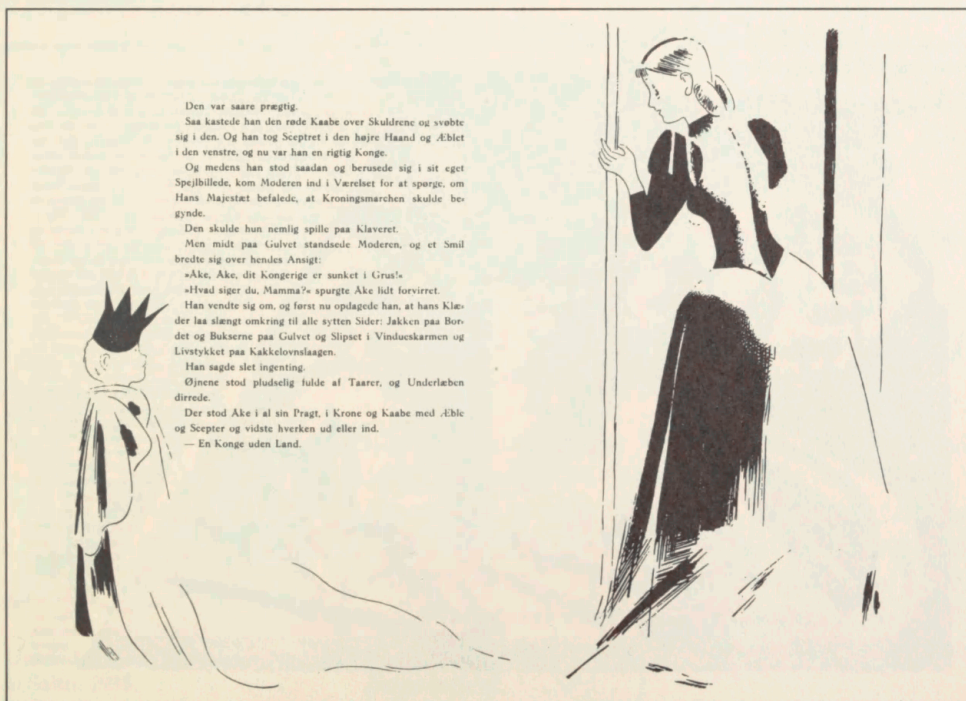
H. C. Andersen: *Brevveksling med Edvard og Henriette Collin*.

Forlag: Levin & Munksgaards forlag (1933). Bogtryk: Skrift: Bogbinderi: Klichéer:

ILLUSTRERET SKØNLITTERATUR

St. St. Blicher: *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog*.

Illustration: Povl Christensen. Forlag: Selskabet for grafisk Kunst og Kunstforeningen (1933). Tilrettelægning: Det Berlingske Bogtrykkeri. Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri.

Axel Salto: Kusais Hændelser.

Illustration: Forfatteren. Forlag: Rasmus Navers forlag (1934). Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri.

Hans Hvass og Sikker Hansen: Dyrene derude.

Illustration: Sikker Hansen. Forlag: J. H. Schultz forlag (1935). Tilrettelægning: J. H. Schultz. Bogtryk: J. H. Schultz.

Johan Herman: Wessels Digte.

Illustration: Mogens Lorentzen og Arne Ungermann. Forlag: C. A. Reitzels forlag (1936). Tilrettelægning: Det Berlingske Bogtrykkeri. Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri. Klichéer: F. Hendriksens reproduktions-atelier.

H. C. Andersen: Skyggen.

Illustration: Herluf Jensenius. Forlag: Rasmus Navers forlag (1935). Tilrettelægning: Det Berlingske Bogtryk. Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri.

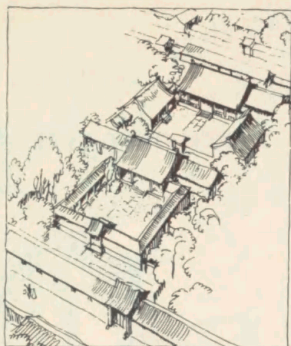
Steen Eiler Rasmussen: Billedbog fra en Kinarejse.

Illustration: Forfatteren. Forlag: Bianco Lunos Bog-

Den moderne grafik og Axel Saltos interesse for bogen opstod i »Klingen«. Under det nære samarbejde med Salto bemærker overfaktor Wantzin hans forkærlighed for store skrifter – »hvor de stive Typelegemer under hans fornynderskab blir gjort smidigere i Samspillet med Illustrationerne«, *Kusais Hændelser*, 285/220 mm, 1934.

PEKING
10. Aug. 1933

Et rigt Hjem i Peking

Gaardrum, som Værelsernes Vinduer vender ud til. Et rigt Hjem er et meget repræsentativt Anlæg, hvor man fra Indgangsbygningen kommer ind til en Forgaard, igennem en Gennemgangsbygning, over en hovedtræk Sejlgård, atter igennem en Gennemgangsbygning, inden man nær til Hovedrummene omkring den indvortes Gaard. Ved Siderne kan der desuden være Tjenerkøkkener, og der kan være en kinesisk Have omgivet af Mur. Compound'en kan ogsaa indskrænke sig til nogle faa Bygninger omkring en eneste lille Gaard. Men den er altid helt afsluttet fra Omverden.

66

Her kan Kunstneren lene uforstyrret med sin Familie. Om Aftenen, naar den ujevne Gade ligger uden en eneste Lygte, og det er forligt at gaa igennem den, vider man trygt inden Døre. Det svage Lys kan kun lige naa til Yaggen, der begrænser og lukker Rummet. Udover ligger det store uendelige Rum. Hvis der var en Aabning ud dertil, vilde man bare se den som en sort Plet, men selv om den var aldrig saa lille, vilde der staa som en jibende Straale holdt Loft ind i Stuen. Og den hjemløse Tigger, der lister rundt i Vinderruten, kunde stirre ind i det laue Hjem. Uden at man vidste det, vilde han se ind paa Familien, der sad om den dampende Ris, se mod Misundelses og Nag. Og dog er det ikke saa meget Frygten for Morderen, og Nattensdødens Træk vilde ikke mærkes, naar man lød godt indhyllt paa „King“'en, det murede opvarmede Sovesædet. Men var der en Aabning lige ud til Omverden, vilde man, selv naar man vendte Ryggen til, anse, hvordan det tomme onde Rum rindte ind og drøbt sig i Tryghed. Det er en halv ubeskrivet Faldst. Det er de onde Aander! Lyde som Oasen af en udsiøkt Flammes smyger de sig ind gennem den mindste Sprække, og saa kan de brede sig ud, vokse, til de naar fra Gulv til Loft. De kan dræbe, hvis de vil, de kan stryge hen over Berørmens Ansigter, saa at Trækken bliver slættet ud, ganske tomme Naase eller Øjne. — Man skal blytte sig for dem; og selv om man ikke havde hørt andre sige det, saa kan man da føle det med sig selv. Naar man gaar udenfor sit Hjem, kan man ikke saa let angribes, saa er man ligesom beskyttet af et Hylster af Form. Men naar man hjemme lægger det af, er det ikke godt, at Vædten ser paa en, og man vil da heller ikke gerne have, at fremmede skal se paa ens Kvinder! Men naar man til alle Sider lukker sit Hjem af mod Omverden, naar man sætter en Aandemus for Døren, kan man skabe en tryk lille Verden uden nogen fremmed Indflydelse. I Gaarden er der paa Blomster, der staaer med Fyldt mellem Flisene. Og der gør de Træer, man holder af. Saa kan man altid have dem at se paa og glæde sig ved deres Vækst. Det spidte Bam-

PEKING
10. Aug. 1933

Hjernet er lukket
af for onde Aander

67

For at komme rejsedagbogens stemning nær er valgt Baskervilles fine kursiv i harmoni med tegninger og akvareller. Steen Eiler Rasmussen: *Billedbog fra en Kinarejse*, 1935.

trykkeri (1935) (ikke i boghandel). Tilrettelægning: Steen Eiler Rasmussen. Bogtryk: Bianco Luno.

ILLUSTRERET FAGLITTERATUR

Steen Eiler Rasmussen: *Britisk Brugskunst. Illustration: Forlag: Det danske Kunstindustrimuseum, i kommission hos Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag (1933). Tilrettelægning: Steen Eiler Rasmussen. Bogtryk: Bianco Luno.*

Oluf Friis, Tom Christensen, Jørn Rubow, Ebbe Sadolin: *Frederiksberg Have. Illustration: Ebbe Sadolin. Forlag: Rasmus Navers forlag (1935). Tilrettelægning: Det Berlingske Bogtrykkeri. Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri*

Chr. Elling og Viggo Sten Møller: *Holmens Bygningshistorie 1680-1930. Illustration: Forlag: Selskabet til udgivelse af danske Mindesmærker, i kommission hos Henrik Koppels Forlag (1933). Tilrettelægning: Forfatterne. Bogtryk: Langkjærs Bogtrykkeri. Klichéer: F. Hendriksens Reproduktionsanstalt. Bogbinderi: Beuchels Bogbinderi.*

Galsindet Tyrk faar klare Øjne, af Salto, 1935.

Jeg ser to kære Lig af højest Helle-Rang —
Jeg ser — jeg ikke kan en Helle-Sprikovt finde —
Jeg uden Sprikovt dor — Herr Jesper! Tjenerinde!

(Hun stikker sig.)

JESPER

Hvi skulde Melte dø? Jeg ej Aarsagen ved:
Men naar de alle dø, saa maa jeg og afsted.

(Han sætter Skaalen fra sig.)

I efterlevende, som dette Sted betræde.
Som skue disse Lig og ej vor Død begræde.
I haarde er som Flint! Saa grum er ingen fød:
Nej, Efterslægten vist bejæmre skal vor Dod.
Paa dens Medlidenhed jeg forud er saa sikker.
At jeg et Ønske gor, idet at jeg mig slikker,
Hvorved jeg vidne vil min Tak for hver en Taar;
I efterlevende! tror, det fra Hjertet gaar:
Gid det ej eder gaa, som det gik denne Stympet!

Gid eders Kærlighed maa aldrig mangle Strømper!

(Han stikker sig.)

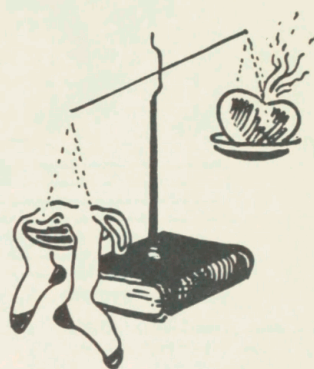

184

EPILOG

TIL

KÆRLIGHED UDEN STRØMPER

Artes II Red. Vilh. Wanscher.

Forlag: P. Haase & Sønns forlag (1936). Tilrettelægning: Vilh. Wanscher. Bogtryk: H.H.H. Thieles Bogtrykkeri. Bogbinderi: Petersen & Petersens Bogbinderi. Klichéer: Middelboes reproduktionsanstalt.

Fr. Weilbach: Charlottenborg.

Illustration: Forlag: Det Kongelige danske Kunstakademi, i kommission hos Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck (1933). Tilrettelægning: Ib Andersen og Viggo Møller-Jensen.

H. St. Holbeck: Munke Mølle 1135-1935.

Fr. Bagge (1935). Bogtryk: Bianco Luno. Tilrettelægning: H. Gunnar Büllmann Petersen.

LÆRE- OG HÅNDBØGER

Selmars Typografi. Håndbog i satsteknik.

Forlag: Fagskolen for boghåndværk (1938). Tilrettelægning og bogtryk: Bianco Lunos Bogtrykkeri. Klichéer: I. Hendriksens Reproduktionsanstalt.

På FfBs initiativ blev udgivet *Wessels Digte* bestående af *Fortællinger* illustreret af Ungermann og *Kærlighed uden Strømper* illustreret af Mogens Lorentzen. Begge opgaver smukt løst, omend de ikke kunstnerisk harmonerer, 230/160 mm, 1936.

Bogomslaget er forlagets miniplakat, og kan idag være lige så svær at efterspore, som gamle gadeplakater.

Tillige regnedes det en overgang til god tone, at kassere omslaget ved indbinding. Man kan komme i den situation, at man må ty til eget ungdomskøb som her. Et omslag af Paul Sæbye, der oser af Weimar, og havde i vort startår været erklæret »entartet«, hvis det var trykt dernede syd på.

HERREMANDEN

En Herremand sov engang hen;
Og saa skal alle Herremænd,
Hvor gerne de end leve vilde.
Og det er ilde,
At dø, naar man endnu ej vilde.

Den Herremand, jeg synger om,
Did, Stakkel! efter Døden kom,
Hvor ingen frøs, skønt alle vilde.
Og det er ilde,
At ikke fryse, naar man vilde.

Han traf sin Kusk, og studsede:
»Hvad! Jochum og i Helvede?
Jeg næsten det forsværge vilde.«
Og det er ilde,
At se, hvad man forsværge vilde.

ALFRED DOBLIN
BERLIN
ALEXANDER
PLATZ

HER FORTELLES OM
EN JEVN MAND,
DER STAAR SOM
GADESELGER VED
ALEXANDERPLATZ
I BERLIN.
DENNE MAND HAR SAT SIG FOR
AT VÆRE ANSTENDIG,
MEN SAA SPENDER
LIVET LISTELIG BEN FOR HAM.
HAN BLIVER FØRT BAG LYSET,
TRUKKET IND I FORBRYDELSE,
TILSIDST BLIVER HANS KÆRESTE
TAGET FRA HAM OG DRÆBT
PAA EN RAA MAADE.
NU ER DET HELT UDE MED VOR MAND,
FRANZ, BIBERKOPF. MEN TIL SLUT
NEMMER HAN DEN SÅRE INDVISENDE LÆRE:
DET ER IKKE MED GODE ORL, OG FORSÆTTER
MAN SKAL BEGYNDE SIT LIV,
MAN SKAL BEGYNDE DET MED
AT ERKENDE OG FORSTAA
SAMT MED DEN RETTE SIDEMAND,
ØDELAET STAAR HAN TILSIDST IGEN PAA
ALEXANDERPLATZ, LIVET HAR HAFT HAM
I SIT MÆGTIGE GREB.

MARTINUS FORLAG

Geodætisk Instituts Generalstabskort 1:100.000.

Forlag: Geodætisk Institut (1935).

BØRNEBØGER

Hans Kyrre, Johannes V. Jensen: Mammut Bogen.

Illustration: Sikker Hansen. Forlag: Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag (1933).

Harald H. Lund: Onkel Færdselssignal.

Illustration: Arne Ungermann. Forlag: Vilh. Hansens Etablissement (1933).